

Asia: VN/16955/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle poliisilain 5 a luvun (siviilitiedustelu) muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Sisäministeriö on pyytänyt tietosuojavaltuutetulta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi poliisilain 5 a luvun muuttamiseksi. Esityksessä ehdotetaan, että 5 a lukua muutettaisiin niin, että suojelupoliisin suorittamassa tiedonhankinnassa sellaisesta siviilitiedustelun kohteena olevasta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta, käytettäviä tiedustelumenetelmiä voitaisiin käyttää pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa ja niitä voitaisiin kohdistaa tällaiseen tilaan.

Tietosuojavaltuutettu kiittää mahdollisuudesta lausua esityksestä ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Tietosuojavaltuutettu on keväällä 2026 perustuslain 10 §:n uudistamista koskevan hallituksen esitysluonnoksen lausuntokierroksella todennut lausunnossaan, että kotirauhan piirissä tapahtuvista viranomaisen toimenpiteistä säädettäessä on otettava huomioon myös muiden kuin viranomaisen toimenpiteen kohteena olevien henkilöiden oikeudet. Koska mahdollisen muutoksen tosiasialliset vaikutukset aktualisoituisivat vasta kyseisen perusoikeusrajoituksen nojalla annetun lainsäädännön kautta, ei tietosuojavaltuutettu tuossa vaiheessa ottanut täsmällisemmin kantaa siihen, miten sivullisten oikeudet tulisi suojata.

Nyt kyseessä olevassa laissa on kotirauhan piiriin kohdistuvien toimivaltuuksien osalta otettu huomioon oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11 §:n 2 tai 3 momenttiin tai 13, 14, 16 tai 20 § mukaiset todistamiskiellon alaiset velvollisuudet ja oikeudet kieltäytyä todistamasta.

Viranomaisen toimenpiteen kohteena olevan henkilön läheisillä henkilöillä on oikeus kotirauhaan, yksityisyyteen ja perhe-elämään. Käytännössä kotirauhan piiriin esitettävien toimivaltuuksien

yhteydessä on välttämätöntä tehdä intressipunnintaa, sillä asunnossa muun henkilön oikeutta kotirauhaan rajoitetaan, vaikka tämän henkilön ei ole perustellusti syytä olettaa syylistyvän rikokseen. Näin ollen kotirauhanpiiriin ulotettavien toimenpiteiden toteuttamisessa ei tulisi tehdä arviointia vain sen osalta, onko toimenpiteen kohteena olevan henkilön osalta perusteltua rajoittaa kotirauhaa, vaan tämä arviointi tulisi tehdä myös esimerkiksi hänen puolisonsa ja muiden asunnoissa asuvien henkilöiden osalta. Aiemmin tätä arviointia ei ole jouduttu tekemään, sillä kotirauhan piiriin kohdistuvien toimenpiteiden ei ole katsottu olevan sallittuja. Tämä on suojannut myös sivullisia henkilöitä viranomaisten puuttumiselta kotirauhaan.

Rikosasioiden tietosuojadirektiivin ja rikosasioiden tietosuojalain näkökulmasta tietojen kerääminen ja tallentaminen ovat henkilötietojen käsittelyä. Kun tietoja kerätään kotirauhan piiristä, on hyvin mahdollista, että käsiteltäväksi tulee myös erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, kuten seksuaalista suuntautumista tai vakaumusta koskevia tietoja. Tällaisten tietojen käsittely on sallittu vain, jos se on välttämätöntä. Muiden tietojen käsittelyn on oltava tarpeellista. Vaikka todistamiskiellon alaiset tiedot ja tarpeettomat tiedot hävitettäisiin heti, on niiden kerääminen jo henkilötietojen käsittelyä, joka edellyttää rikosasioidentietosuojalain mukaista tarpeellisuus- ja välttämättömyysarviointia. Tietojen jälkikäteinen poistaminen on siis yksi jälkikäteinen suojakeino, mutta sillä ei voida ohittaa käsittelyn välttämättömyys- ja tarpeellisuusvaatimusta. Käsittely tulisi suunnitella siten, ettei tietoja käsitellä turhaan.

Esityksen perusteella ratkaisun kotirauhan piiriin kuuluvista toimenpiteistä tekee tuomioistuim. Jotta tuomioistuimella olisi mahdollisuus ottaa huomioon myös muiden henkilöiden kotirauha, sillä tulisi olla asiaa ratkaistessaan tieto siitä, miten toimivaltuus mahdollisesti vaikuttaa sivullisiin henkilöihin.

Puuttumiseen kynnyksen tulisi olla korkea ja sen tulisi perustua myös arvioon mahdollisesti asiaan täysin osattoman henkilön perusoikeuden ydinalueelle kuuluvan oikeuden rajoittamiseen suhteessa toimivaltuuden perusteluna olevaan toimintaan.

Ahtonen Tiina
Tietosuojavaltuutetun toimisto